

ЯНА БЫЛА АКТРЫСАЮ

Мала хто ведае сёння, што «Удовы» быў забаронены да паказу — такая ў ім была пранізлівая праўда. І толькі пасля таго, як на праглядзе фільма расчуліся і нават пусціў слязу сам Леанід Ільч Брэжнеў, фільм выйшаў на экраны. А пасля гэтага ў адным са сваіх дакладаў генеральны сакратар праявіў клопат пра салдацкіх удоў — ім павысілі пенсіі на 5 рублёў.

Пасля выхаду фільма ў пракат Галіна Макарава стала «галоўнай бабуляй краіны». Так яе бабуляй і памятаюць. Потым былі карціны «Белыя росы», «Іван», «Восеньскія сны», «Альпійская балада», «Развітанне славянкі», «Маладая жонка», «Час выбраў нас», «Апошнія ўцёкі», «Не хадзіце, дзеўкі, замуж»...

Яна была вельмі запатрабаванай — работа ў тэатры, здымкі на кінастудыях краіны... Але Галіна Кліменцьеўна заўсёды знаходзіла час для дзяцей, старалася даць ім тое, чаго самой не ставала ў дзяцінстве.

— Мама дапамагала ставіць спектаклі ў школе № 50, дзе я вучылася, — распавядае Таццяна Паўлаўна. — У адной з пастановак яна нават іграла кікімару. Акрамя звычайнай школы я займалася ў музычнай па класе фартэпіяна. Дарэчы, сальфеджыа мне выкладаў кампазітар Яўген Цікоцкі, наш сусед па доме. Ніколі не забуду, як дадому прынеслі шыкоўнае піяніна. Гэты трафейны інструмент з Германіі прывёз бацька актрысы Маргарыты Гладунко, і мама для мяне яго купіла. Ад шчасця, якое перапаўняла мяне, я кінулася на падлогу і каталася па ёй.

У госці часам прыходзілі вядомыя людзі, гулялі ў карты, размаўлялі, жартавалі. У Галіны Макаравай склаліся цёплыя адносіны з другой нашай «вялікай бабуляй» — Стэфаніяй Станютай, актрысай Малога тэатра Галінай Скарабагатавай (з ёй яна здымалася ў фільме «Удовы»), з яшчэ адной «любімай бабуляй» Савецкага Саюза — Любоўю Сакаловай. Але вельмі блізкіх сябровак у яе не было. Хоць калі ў каго-небудзь з калег здараліся непрыемнасці, яны заўсёды маглі разлічваць на яе падтрымку. Часам яна прыводзіла дадому нават незнаёмых людзей: выслухоўвала, карміла, дапамагала, калі яны ў чымсьці мелі патрэбу. Чужых праблем, як і людзей, для яе не было. Аднойчы артысты Купалаўскага тэатра вярталіся з выязнага спектакля і па дарозе ўбачылі перавернуты ваенны аўтамабіль. Аказалася, адбылася аварыя. Сур'ёзна пацярпеў афіцэр, у рану трапіла гразь, гэта магло прывесці да заражэння крыві. Як былая санітарка, Галіна Макарава адразу ацаніла ступень небяспекі: калі рану неадкладна не прадэзінфіцыраваць, можа пачацца гангрэна. Аптэчкі ні ў каго з сабой не аказалася. І тады Галіна Макарава стала ротам высмоктваць гразь і выплёўваць яе...

НАШ ЖАН ГАБЭН

Федэрыка Феліні казаў: «Дабрыня нефотагенічная». Гэта не пра яе. Так, усе ролі, выкананыя ёй у кіно і ў тэатры, — станоўчыя,

ні адной адмоўнай. А сакрэт яе поспеху вельмі просты: Макарава ніколі і нікога не іграла, ні ў каго ніколі не пераўвасаблялася, а жыла на экране ўласным жыццём, так магутна запаўняючы ўсю экранную прастору, як быццам гэта былі эпізоды яе асабістага жыцця, як быццам усё гэта яна перажыла сама... І практычна ўсе яе ролі, у тым ліку і эпізадычныя, былі вельмі яркімі і запаміналіся надоўга.

Макаёнак напісаў спецыяльна для Макаравай п'есу «Лявоніха на арбіце».

Калі б не ён, у «Лявонісе» іграла б іншая актрыса.

Але драматург сказаў: не будзе Макаравай — не будзе і п'есы.

Можна сказаць, Галіна Макарава ўсё жыццё выконвала адну ролю — мяняліся толькі прапанаваныя рэжысёрамі абставіны. Для гэтага трэба быць не толькі вялікай актрысай, але і вялікім чалавекам. Менавіта таму на «Ленфільме» яе празвалі «Жан Габэн у спадніцы», параўноўваючы тым самым не з кім-небудзь, а з галоўным сімвалам французскага кіно.

Яна была не толькі цудоўнай актрысай, але і надзвычайна добрым чалавекам. Дапамагала заўсёды і ўсім. Дапамагала грашмыма, а магла прывесці з вуліцы незна-

З першым мужам Іванам Макаравым.

ёмага чалавека толькі таму, што яму не было дзе начаваць. Праўда, часы тады былі іншыя, але і ў тыя часы мала хто адважыўся б так зрабіць.

Аднойчы ў кватэры Макаравай пачуўся званок. На парозе стаяў мужчына з кветкамі і каробкай цукерак. Бянтэжачыся і чырваняючы, ён стаў прамאўляць словы падзякі. Аказваецца, напярэдадні ён вяртаўся дадому «падпіўшы». Але да хаты не дайшоў, заснуў на лаўцы ля пад'езда Макаравай. Га-

ліна Кліменцьеўна, вяртаючыся з вячэрняга спектакля, убачыла небараку. Не змагла прайсці міма — вынесла яму падушку і коўдру. Ды яшчэ ноччу выглядвала ў акно, каб ніхто яго не пакрыўдзіў. Раніцай ён акуратна склаў на лаўцы пасцельныя рэчы, а потым вярнуўся ў гэты двор з кветкамі. Суседзі адразу зразумелі, пра каго ідзе гаворка, і паказалі кватэру Макаравай.

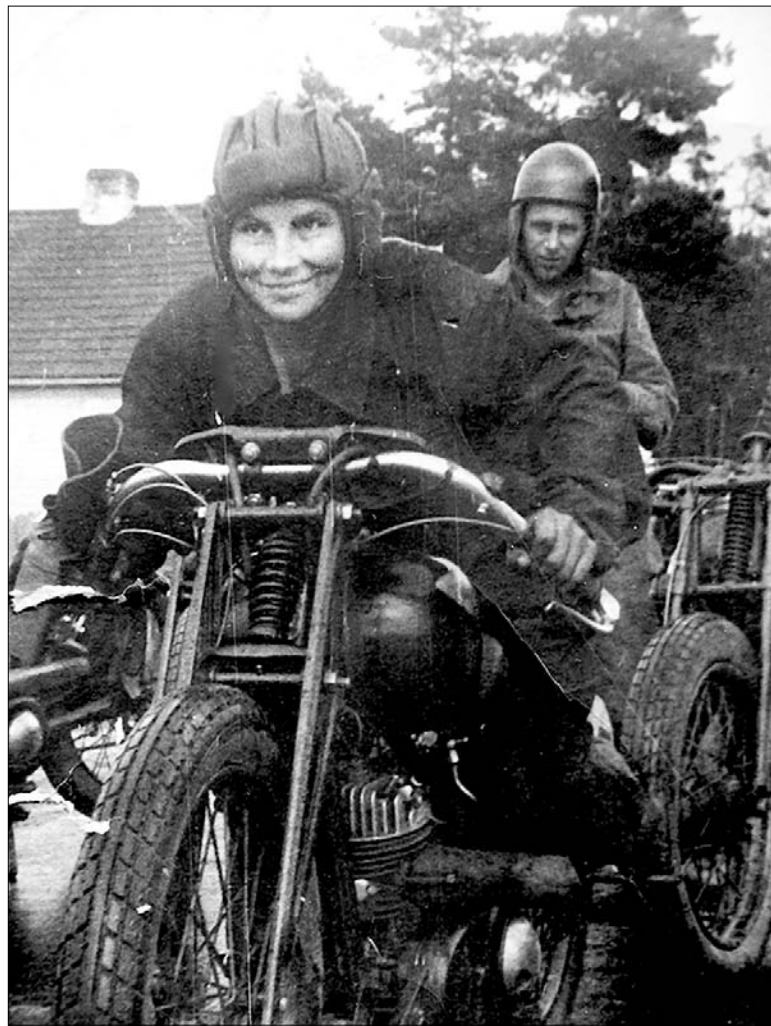
Яна ўдастоілася звання народнай артысткі БССР, а потым і народнай артысткі СССР. На другое званне няк не разлічвала, паколькі была беспартыйнай.

— Памятаю, тата выходзіць з хаты, у руках трымае газету «Известия» і крычыць маці: «Галка, табе прысвоілі званне народнай артысткі СССР», — успамінае дачка.

Славу Галіна Макарава ўспрыняла спакойна. Здавалася, у яе жыцці нічога не змянілася: яна па-ранейшаму хадзіла за прадуктамі ў крамы і на рынак, ездзіла ў грамадскім транспарце і марыла пра новыя ролі.

Народная артыстка была цалкам пазбаўлена адчування ўласнай выключнасці, вызначалася рэдкай сціпласцю, страшэнна не любіла хадзіць па «высокіх» кабінетах і нешта прасіць.

— Толькі двойчы мама пагадзілася на гэта, і тое таму, што я і брат яе вельмі прасілі, — прызнаецца Таццяна Паўлаўна. — Першы раз, калі я выйшла замуж, у

Чэмпіёнка рэспублікі. 1937.

не зрэзаў яе цюльпаны. Машыны ў Макаравай не было. Не хапала грошай. І на дачу, за 30 кіламетраў ад Мінска, яна ездзіла на электрыцы. Часта — позна ўвечары, пасля спектакля. З цяжкімі сумкамі, з саджанцамі. Ехала ў ноч, каб прапаць градкі або паліць кветкі — за імі ж догляд патрэбны.

Калі здымалася ў «Дзяніскіных апавяданнях», пазнаёмілася з адным работнікам цырка, які даглядаў сланоў. У яго яна часам купляла гной і вячэрняй электрычкай везла на дачу. Прама ў электрыцы ў яе гэты гной аднойчы і скралі, калі яна, стомленая, задрамавала. «Дорага б я дала, каб убачыць чалавека, які сцягнуў мае сумкі!» — смяялася яна потым.

Двор дома, у якім жыла Макарава, намаганнем актрысы выглядаў не горш, чым яе дача. Уражанне псавала толькі сметніца, прыбраць якую жыхары дома прасілі гарадскія службы доўга і беспаспяхова. Аднойчы ноччу гэтая памыйніца ўспыхнула. У цымянай цемры пажарныя не бачылі, як таямніча мігцела — то ўспыхваючы, то знікаючы — чырвоная кропка «беламорыны» на адным з балконаў. Праз шмат гадоў Галіна Кліменцьеўна прызналася, што гэта яна яе падпаліла. Выйшла ноччу, плюхнула газы і падпаліла... Пасля пажару на ранейшае месца сметнік ужо не вярнуўся.

Памерла Галіна Кліменцьеўна раптоўна на сваёй любімай дачы ў дажджлівы вераснёўскі дзень.

Напярэдадні адзначалі дзень нараджэння ўнука Ягора, засядзеліся. А Галіна Кліменцьеўна так рвалася на дачу, што, калі дзеці не змаглі яе адразу адвезці, нават расплакалася. Перад ад'ездам выйшла на балкон і агледзела двор, у якім пасадзіла ледзь не ўсе дрэвы. А погляд у яе быў нейкі адсутны...

На дачы яна пражыла некалькі дзён.

— У той дзень ішоў лівень, я сказала мужу прывезці яе хоць сілай, — успамінае Таццяна Паўлаўна. — Я месца сабе не знаходзіла, а муж закапаўся, паехаў толькі ўвечары. Вяртаўнік нам потым раскажаў, што раніцай ён да яе прыйшоў, дапамог прапаліць печку, мама часнок перабірала.

А ў абед ён убачыў, што дзверы прыадчынены, зайшоў, а яна на канале адкінуўшыся сядзіць. Побач — папяроста недакураная.

Яна панічна баялася пакутлівай смерці, баялася быць камусьці цяжкім клопатам. Муж Павел пасля інсульту праляжаў паралізаваным сем месяцаў, вось і яна, нагледзеўшыся на гэта, казала, што, калі апынецца ў такім становішчы, — наглытаецца таблетака. Яна вымаліла ў Бога лёгкую смерць.

...За месяц да смерці Галіны Кліменцьеўны нарадзілася яе ўнучка. Назвалі малую Агатай. Творчы пачатак вызначае ўсіх дзяцей, унукаў і праўнукаў Галіны Кліменцьеўны. Працягнуць акцёрскую дынастыю хацела старэйшая дачка Таццяны — Анастасія. У дзяцінстве Макарава часта брала яе ў тэатр і на здымкі. Анастасія здымалася ў эпізодах фільмаў «Дрэвы на асфальце», «Час выбраў нас», «Лепш быць прыгожай і багатай». Пасля школы паступала ў Беларускае тэатральна-мастацкі інстытут, але правалілася. Было крыўдна, але Галіна Кліменцьеўна, даведаўшыся пра няўдачу, зусім не засмуцілася. Старэйшы сын Галіны Макаравай, Эдуард, жыве ў Маскве. Пайшоўшы на пенсію, Эдуард Макараў арганізаваў невялікую майстэрню па вырабе дачнага інвентару. А яшчэ ён выдатна гатуе. Калі сваякі сустракаюцца ў Маскве ці Мінску, то стол накрывае звычайна Эдуард Іванавіч. У яго трое дзяцей і трое ўнукаў. Адзін з сыноў Эдуарда Макарава, Іван, стаў гукарэжысёрам.

Таццяна Паўлаўна Пекур акрамя заняткаў музыкай са школьных гадоў займалася плаваннем, фігурным катаннем. Сур'ёзных поспехаў дасягнула ў лёгкай атлетыцы — была чэмпіёнкай БССР па лёгкаатлетичным мнагабор'і. Скончыла Мінскі інстытут замежных моў, рэжысёрскія курсы. Доўгія гады працавала на тэлебачанні.

Дзеці, унукі і праўнукі Галіны Кліменцьеўны сёння жывуць у розных гарадах і нават краінах, маюць розныя прафесіі і захапленні. Але ўсе яны з гонарам лічаць сябе макараўскім кланам.

Анатоль СЛАНЕЎСКІ.
slaneuski@zviazda.by

«Удовы». Галіна Скарабагатава і Галіна Макарава.